

Σάββας Στρούμπος: Στην Ιφιγένεια φαίνεται η τερατωδία ενός κόσμου που αγγίζει τα ιστορικά του όρια

19/06/2026

Ο Σάββας Στρούμπος σκηνοθετεί την τραγωδία του Ευριπίδη, που παρουσιάζεται στο θέατρο Βράχων την Κυριακή 28 Ιουνίου.

Μετά τις «Δούλες» του Ζαν Ζενέ, που σημείωσαν καλλιτεχνική και εισπρακτική επιτυχία, ο Σάββας Στρούμπος, ιδρυτής της ομάδας «Σημείο Μηδέν» και βασικό στέλεχος του Θεάτρου Άτις του Θεόδωρου Τερζόπουλου, σκηνοθετεί την «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» του Ευριπίδη. Ο σκηνοθέτης έχει αναπτύξει εδώ και χρόνια την δική του προσωπική γλώσσα και προσεγγίζει πάντα τα θεατρικά κείμενα μέσα από την ιδέα του εργαστηρίου και της ομάδας. Πέρσι και πρόπερσι ερμήνευσε το ρόλο του Αγαμέμνονα στην «Ορέστεια» του Αισχύλου, τώρα τον προσεγγίζει σκηνοθετικά μέσα από το έργο ενός άλλο τραγικού ποιητή.

Η τραγωδία του Ευριπίδη αποτυπώνει έναν κόσμο σε παρακμή, χωρίς διέξοδο και ηθικές αρχές, έτοιμο να μπει με οποιοδήποτε κόστος σε ένα μεγάλο πόλεμο. Σε αυτή την μεταβατική εποχή που τα πάντα καταρρέουν, μια ανθρωποθυσία είναι απαραίτητη για να ξεκινήσει ο παραλογισμός της πολεμικής εκστρατείας και να ικανοποιηθεί η διαρκής ανάγκη για αίμα, εξουσία και χρήμα.

Μετά το μικρό κύκλο παραστάσεων στο θέατρο Άτις-Νέος Χώρος , η «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» ξεκινά την καλοκαιρινή της περιοδεία το Σάββατο 27 Ιουνίου από το θέατρο της Αυλιδείας Αρτέμιδος και συνεχίζει την Κυριακή 28 Ιουνίου, στο θέατρο Βράχων. Μιλήσαμε με τον σκηνοθέτη για την τραγωδία, την επικαιρότητά της και το ρόλο της Ιφιγένειας.

Γιατί επέλεξες τη συγκεκριμένη τραγωδία του Ευριπίδη και γιατί τη θεωρείς αινιγματική;

Διάβασα την «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» ξανά, μετά από πολλά χρόνια, κατά τη διάρκεια των προβών της «Ορέστειας». Τελειώνοντας την ανάγνωση αντιλήφθηκα ότι πρόκειται για ένα εξαιρετικά επίκαιρο υλικό, αφού θέτει με τρόπο κατεπείγοντα αλλά και ποιητικό το ζήτημα ενός επικείμενου παγκόσμιου πολέμου. Αυτό ακριβώς πιστεύω ότι είναι ο Τρωικός πόλεμος στις σημερινές αναλογίες. Και το ερώτημα που με βασανίζει είναι αν η ανθρωπότητα από τότε ως σήμερα έβγαλε πραγματικά κάποια συμπεράσματα ή παρέμεινε εγκλωβισμένη στον λαβύρινθο της τερατώδους επιθυμίας για πόλεμο, χρήμα και εξουσία.

Ως προς το ζήτημα της αινιγματικότητας του κειμένου, εφόσον άρχισα να διεισδύω βαθύτερα στον κόσμο του, έβλεπα ότι είναι μια τραγωδία πολύ διαφορετική από αυτές με τις οποίες έχω καταπιαστεί ως τώρα. Ως συνειδητοποίηση ήταν εξαιρετικά προκλητική. Με την πάροδο του χρόνου η αίσθηση αυτή ξεκαθάρισε: ο Ευριπίδης γράφει στο τέλος του κόσμου που γνώρισε.

Στο έργο του αποτυπώνεται αυτό το βίωμα ως αποδόμηση των κλασικών κατηγοριών της τραγωδίας όπως η τελετουργία, η ικεσία, ο θρήνος, το πάθος, το πένθος, το πεπρωμένο κ.α. και η αναδόμηση τους μέσα από την οπτική της ιστορίας. Οι άνθρωποι είναι υπεύθυνοι για τις επιλογές και τις πράξεις τους. Από εκεί ξεκινά θεωρητικά και πρακτικά, η περιπέτεια του δικού μας δημιουργικού προσανατολισμού μέσα στο υλικό, που μας οδήγησε μετά από καιρό στην παράσταση.

Τι προέκυψε λοιπόν από τη δική σου ερευνητική διαδικασία και πώς αυτό μετουσιώθηκε στην παράσταση;

Προέκυψε η αίσθηση ότι στην αιχμή του χρόνου που γράφει ο Ευριπίδης, το τραγικό στοιχείο φέρει πλέον έναν βαθύ παραλογισμό. Πώς αλλιώς να αντιληφθούμε τη μεταστροφή της Ιφιγένειας, που καταλήγει να επιθυμεί τη θανάτωσή της για να αποπλεύσει ο στόλος και να ξεκινήσει η εκστρατεία; Γίνεται απόλυτη και αδιάλλακτη μέχρι θανάτου, όπως όλα τα τραγικά πρόσωπα, αλλά η κίνηση αυτή φέρει και όλο το βίωμα της παρακμής ενός κόσμου που γέννησε τη δημοκρατία και την τραγωδία και τώρα καταρρέει. Ή, πώς αλλιώς να ερμηνεύσουμε τον εσωτερικό σπαραγμό του Αγαμέμνονα που, παρά τους διαρκείς κλυδωνισμούς, δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει την εκστρατεία και άρα να θυσιάσει την Ιφιγένεια;

Η αναζήτηση αυτή, που εκτείνεται και στα υπόλοιπα πρόσωπα της τραγωδίας, οδήγησε στη δημιουργία ενός θεατρικού σύμπαντος, όπου με τρόπο ποιητικό καταδεικνύεται η τερατώδης ενός κόσμου που αγγίζει τα ιστορικά του όρια. Αυτός είναι ο κόσμος της Ιφιγένειας. Δεν μπορώ να κρύψω ότι η εποχή που γράφει ο Ευριπίδης, δεδομένων των αναλογιών, μου θυμίζει πολύ τη δική μας βαθιά μεταβατική εποχή.

Εσύ πώς θα περιέγραφες το έργο; Σηματοδοτεί το τέλος της εποχής των ηρώων και την αρχή μιας εποχής ανθρώπινου ομορτισμού και μιας βίας χωρίς όρους και κανόνες, όπου το αθώο άτομο θυσιάζεται μπρος στη συλλογική επιδίωξη;

Πιστεύω ότι σηματοδοτεί το τέλος όλων όσων γέννησε ο περιβόητος «χρυσός αιώνας» της Αθήνας, κατά τη διάρκεια του οποίου, βέβαια, είχαμε μια φοβερή αντίφαση: απίστευτη εσωτερική δημοκρατία, πολύ οξυμμένη πνευματική ζωή και, ταυτόχρονα, μια απολύτως ιμπεριαλιστική και ηγεμονική εξωτερική πολιτική. Αν τελειώνει η δημοκρατία, τελειώνει η έννοια της συλλογικότητας. Αν τελειώνει ο ηρωισμός, επικρατεί η έννοια του ιδιώτη, μικρού ανθρώπου. Αν τελειώνει η τραγωδία, κυριαρχεί το δράμα, όπου αυτό που μας υπερβαίνει, παύει να υφίσταται ή μετατρέπεται σε ασήμαντες καθημερινές συγκρούσεις και διαπλοκές.

Ο Ευριπίδης αγωνιά και το δείχνει. Είναι ωμός, σαρκαστικός, αιρετικός, ακραίος. Με αυτά τα πνευματικά υλικά στις αποσκευές μας πορευτήκαμε προς την υλοποίηση της παράστασης.

Τι συνιστά για σένα η θυσία της Ιφιγένειας; Τι αντανακλά και πού οδηγεί;

Δεν μπόρεσα ούτε στιγμή να δω τη θυσία της Ιφιγένειας, ως τη θυσία μιας αθώας παρθένας που πεθαίνει για να ελευθερώσει την πατρίδα της. Για μένα φέρει όλο τον παραλογισμό και τον αγριανθρωπισμό ενός κόσμου, που μπορεί να υπάρχει μόνο με την ανθρωποθυσία, το θάνατο, τη βία και την καταστροφή. Τα ερωτήματα τίθενται με ιδιαίτερα αγωνιώδη τρόπο στο κείμενο. Κι εμείς προσπαθήσαμε να τα φωτίσουμε στην παράσταση, αφού μας απασχολούν και ως ανθρώπους.

Ο μύθος μας βοηθά να κατανοήσουμε τον κόσμο. Τι είναι αυτό που έρχεται να μας δείξει τελικά η συγκεκριμένη τραγωδία;

Πιστεύω ότι το ζήτημα της λειτουργίας του μύθου είναι ένα από τα μεγάλα και ανοιχτά ερωτήματα του ανθρώπινου πολιτισμού. Ο άνθρωπος προσπαθεί να αντιληφθεί τον κόσμο, μέσα στον οποίο υπάρχει. Θαυμάζει

το άγνωστο και το ανοίκειο και του προσδίδει μεταφυσικές δυνάμεις στην προσπάθεια του να εξοικειωθεί. Η ίδια όμως αναζήτηση επιτελείται και στον εσωτερικό του κόσμο, στο πεδίο των ονείρων, της φαντασίας, των ενορμήσεων, που φωτίζει η ψυχανάλυση. Όμως, και οι δύο τάσεις υπάρχουν μέσα στον ιστορικό χώρο και χρόνο, αλληλεπιδρούν με κοινωνικές, ταξικές, οικονομικές κ.α. συγκρούσεις, αντιφάσεις και ρήξεις. Δεν βρίσκονται σε κενό αέρος.

Στην «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» ο Ευριπίδης σαν να προσπαθεί να αποδομήσει και να αναδομήσει τον μύθο σε όλα του τα επίπεδα και τις κατηγορίες. Ίσως να πρόκειται για την τραγωδία με τα πιο οξεία πολιτικά μηνύματα σε ότι αφορά το ζήτημα της ηδονής για τον πόλεμο, της βουλιμίας για εξουσία και της τερατωδίας της πατριαρχίας.

Πώς συνδέεται το έργο με τη σημερινή κατάσταση;

Πιστεύω ότι η σύνδεση είναι προφανής. Αισθάνομαι ότι ως ανθρωπότητα βαδίζουμε με ταχύτητα βήματα προς την άβυσσο ενός Γ΄ Παγκόσμιου Πολέμου και η αίγλη των όπλων εξακολουθεί να γοητεύει τους κυρίαρχους όπου γης. Το ερώτημα, όμως, είναι τι γίνεται με την ανθρώπινη κατάσταση σε έναν κόσμο που διψάει για θάνατο και αίμα; Στην τραγωδία τα ζητήματα αυτά τίθενται με τρόπο ποιητικό και γι' αυτό διαχρονικά επίκαιρο. Η παράστασή μας προσπαθεί να ακολουθήσει την ποιητικότητα του κειμένου.

Ποιο είναι το ηθικό υπόβαθρο των πρωταγωνιστών του έργου; Σε τι διαφοροποιείται η Ιφιγένεια;

Το χαρακτηριστικό στοιχείο των προσώπων του έργου είναι οι διαρκείς μεταστροφές τους. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα πρόσωπα είναι σπασμένα, ότι οι αρμοί της ηθικής τους υπόστασης έχουν ριζικά διαρραγεί. Και έτσι, οι μεγάλοι ήρωες της επικής περιόδου φαίνονται ανθρωπάκια. Αντιθέτως, η Ιφιγένεια, εφόσον πάρει την απόφαση να βαδίσει προς τη θυσία με δική της βούληση, μένει ακλόνητη στη θέση της, θυμίζοντας τα πρόσωπα της κλασικής περιόδου της τραγωδίας, όπως την Αντιγόνη. Ωστόσο, εδώ έχουμε μπει ρητά στον χώρο του παραλόγου. Δεν υπάρχει κάποιο ηθικό μεγαλείο, αλλά η κραυγή ενός αθώου θύματος απέναντι στην τερατωδία της ανθρωποθυσίας.

Σε έναν κόσμο ασταθή, όπου κυριαρχούν το δίκαιο και οι ιδιοτελείς στόχοι των ισχυρών, μπορεί να γίνει αποδεκτή η παιδοκτονία; Ή η γενοκτονία σήμερα;

Τόσο στην τραγωδία ως πραγματικότητα όσο και στην πραγματικότητα ως τραγωδία, φαίνεται ότι είναι αποδεκτή και η παιδοκτονία και η γενοκτονία. Αλλιώς πώς εξηγούνται όλα αυτά που ζει η ανθρωπότητα από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, χωρίς να εξάγονται πραγματικά συμπεράσματα που να αλλάζουν ριζικά τον τρόπο της ζωής;

Αυτή η φάση της παρακμής τι σηματοδοτεί και τι προμηνύει;

Ή την καταστροφή ή την ουτοπία. Ας ελπίσουμε το δεύτερο.